

Jaarverslag

Coöperatie / **De Groene Klaver**

2024

Voorwoord

Komend uit de polder om te kijken of de koeien al bijna naar buiten kunnen, kruip ik achter de pc om dit voorwoord voor het jaarverslag 2024 te schrijven. De nog frisse voorjaarswind, maakt bij mij altijd enthousiaste gedachten los. Een nieuwe voorzitter voor de Groene Klaver is toch voor alle partijen aftasten hoe de hazen gaan lopen. Beloofd om kleine stappen te nemen, vertrouwd te raken met het agrarisch natuurbeheer, de bijbehorende tientallen afkortingen, en het beter leren kennen van het bestuur en werkteam.

Terugkijkend lukt het me aardig en ondanks dat ik nog veel te leren heb, is er ook veel te doen. In augustus, samen met boeren, een mooie demo bijgewoond in de polder bij familie Groenewegen over ecologisch slootschonen en baggeren. Slootschonen lijkt simpel maar ecologisch is net wat anders.

We hebben inmiddels een stichting De Groene Klaver Projecten opgericht om als penvoerder WIS-projecten uit te voeren met partners. Zo kunnen we de risico's dragen zonder dat ons collectief gevaar loopt. In de toekomst kunnen ook andere projecten hieronder gebracht worden.

Het bestuur en werkteam namen deel aan een nacht-excursie. We gingen met veldmedewerker Peter Koevoet

op pad om de natuur en hun predatoren in het donker, uiteraard in alle rust, van dichtbij te bekijken. Predatie moet meer aandacht krijgen en de korte lijnen met Provincie Zuid-Holland zijn nodig om dit duidelijk te maken. Uit de ecologische evaluatie van het ANLb, in opdracht van LVVN en BIJ12 en uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland en WUR, blijkt dat sinds de invoering in 2016 het behoud van boerenlandvogels lokaal is gelukt. Landelijk blijkt de impact zeer beperkt. Meer inspanningen moeten geleverd worden! ANLb remt de afname, maar de grutto, patrijs en veldleeuwreik dreigen uit de polders te verdwijnen. We weten natuurlijk allemaal een aantal oorzaken; intensievere landbouw, lagere grondwaterstanden, grotere machines en zeer zeker ook de toename van predatoren. Maar hulp is onderweg! Statenleden zetten zich serieus in om de noodzaak te onderstrepen. Het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur trekt een slordige 500 miljoen uit, om het agrarisch natuurbeheer te ondersteunen.

Dat moet de komende jaren vorm krijgen in de Hollandse polders, om de biodiversiteit zo veel mogelijk te verbeteren. Ook De Groene Klaver krijgt extra gelden. Dat is mooi, maar dat betekent ook heel veel werk erbij!

vervolg voorwoord

Inmiddels zijn drie trajecten gestart, om de collectieven door te ontwikkelen. Vanuit ons bestuur zijn brainstormsessies gestart met binnenkort een coach om onze organisatiestructuur aan te passen. De voorzitters van de acht Zuid-Hollandse collectieven kwamen meerdere keren samen om te kijken waar we elkaar kunnen ondersteunen in verschillende vormen van samenwerking. Erg belangrijk, want geen enkel collectief weet nog hoe we de toekomstige uitbreiding bij de horens kunnen vatten. BoerenNatuur gaat ons helpen met een Boostertraject. Alle collectieven versterken richting 2030.

Er gebeurt en verandert ook erg veel de komende tijd. Maar uw voorzitter waakt voor te grote stappen. Ons sterke bestuur en werkteam staan open voor veranderingen, die passen bij De Groene Klaver, bij het gebied én bij de boeren. Samen gaan we ook het komend jaar met elkaar de biodiversiteit verbeteren. Meer boeren betrekken bij het ANLb en misschien wel de vergoeding veranderen in een meerjarig verdienmodel, zodat inspanningen en verbeterende resultaten op een volwaardige manier uitbetaald kunnen worden.

En dat doen we samen, de boeren en uw collectief De Groene Klaver!

John van der Salm,
Voorzitter

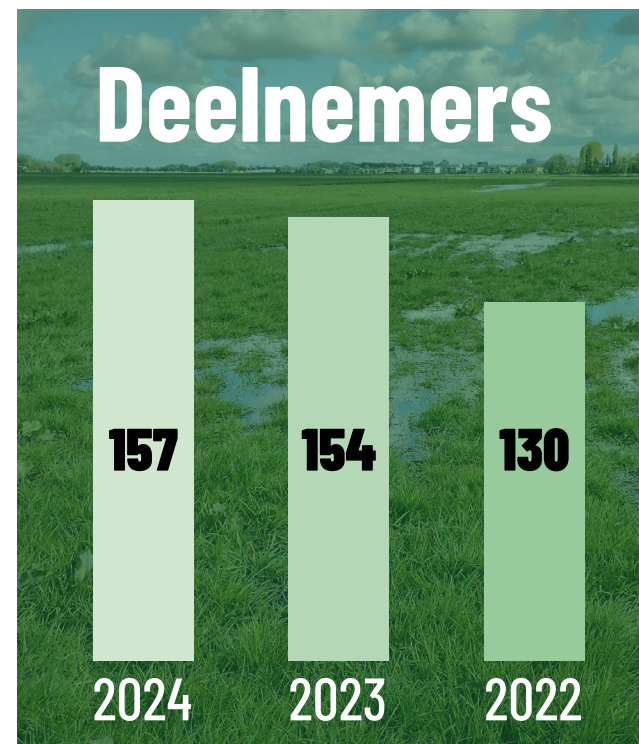

Coöperatie De Groene Klaver

Coöperatie De Groene Klaver (De Groene Klaver) zet zich uitvoerend in voor het bevorderen van biodiversiteit, schoon water, gezonde bodem en zuivere lucht. Samen met agrariërs en de omgeving realiseren we een aantrekkelijk landschap met boeren natuur en boerenlandvogels waarin agrarisch ondernemerschap perspectief heeft.

Deelnemers

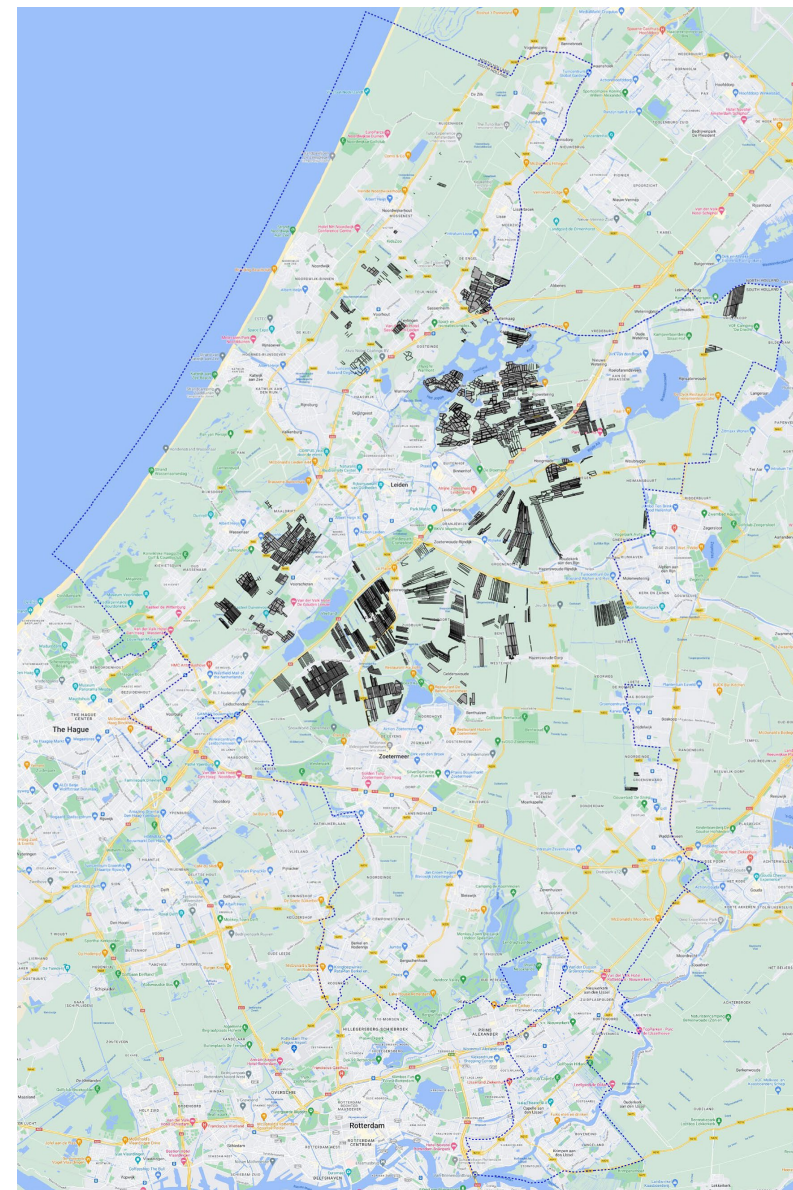
Het aantal deelnemers groeit gestaag. De belangstelling van boeren buiten leefgebied voor agrarisch natuurbeheer neemt toe. Daarom heeft De Groene Klaver uitbreiding leefgebied aangevraagd bij de provincie Zuid-Holland.

Werkgebied Coöperatie De Groene Klaver

Werkgebied

Het werkgebied van De Groene Klaver, met een totale oppervlakte van 65.000 hectare, strekt zich uit van de provinciegrens in het noorden tot de Lek in het zuiden en van de kust in het westen tot Alphen a/d Rijn in het oosten.

Samenwerking

De Groene Klaver is als agrarisch collectief lid van BoerenNatuur. De 40 collectieven van BoerenNatuur organiseren het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) efficiënt en effectief. Ze zijn de spil tussen de individuele agrariërs die het werk uitvoeren en de overheid die subsidie verleent. In het veld werken we samen met diverse organisaties en overheden zoals TBO's, weidevogelvrijwilligers en natuur- en milieu-organisaties.

Waar zijn we trots op?

- ✓ We kunnen de kuikenoverleving vergroten door de aanschaf van een eigen drone.
- ✓ Inzet van onze deelnemers om het aantal plas-drassen door te laten groeien.
- ✓ Uitbreiding van ANLb beheer m.n. in leefgebied akkerbouw.

Werkorganisatie

Willy Kempen-van Veen,
gebiedscoördinator

Sjaak de Jong,
veldmedewerker

Koos Pennings,
veldmedewerker

Peter Koevoet,
veldmedewerker

Renata Haring,
communicatie- en projectmedewerker

Weidevogelbeheer

ANLb beheerpakketten

2521 ha totaal 2024	2237 ha totaal 2023
-------------------------------	-------------------------------

Cijfers in ha:

Pakket	2024	2023
Grasland met rustperiode	419	383
Kruidenrijk grasland	130	129
Ontwikkeling kruidenrijk grasland	15	16
Extensief beweid grasland	74	61
Plas-dras	10.6	9
Legselbeheer	1674	1636
Ruige mest	312	296

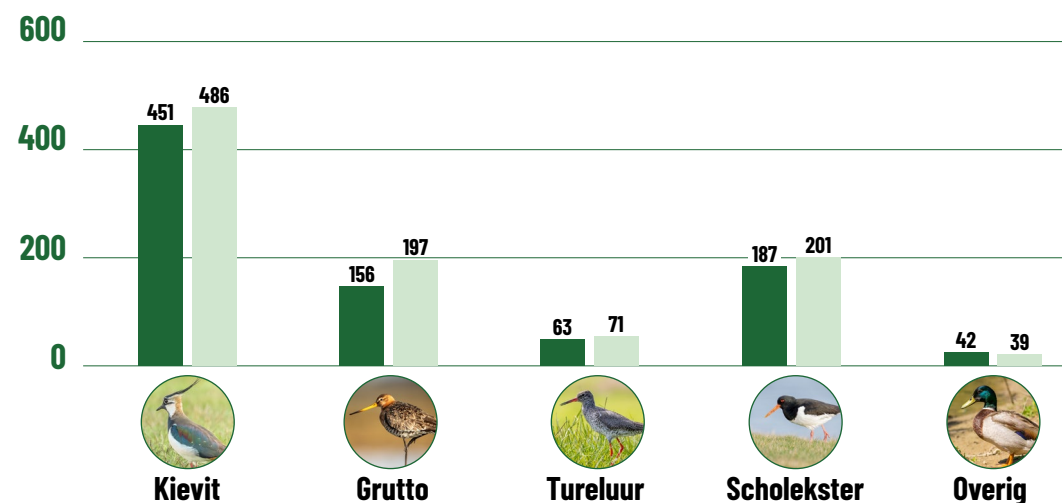
Totaal Zwaar beheer:

28,0%
651 ha - 2024

26,9%
600 ha - 2023

Telresultaten nesten

2024 2023

899 legsels
op 1691 ha - 2024

994 legsels
op 1641 ha - 2023

Terugblik weidevogelwacht

De weidevogelgroep Zoeterwoude

Sinds de jaren 90 wordt in ons gebied actief gezocht naar weidevogels. Helaas zijn, zoals in veel gebieden, de resultaten niet bemoedigend. Ook in de kerngebieden waar hoge concentraties weidevogels aanwezig waren, loopt het aantal gestaag achteruit.

Als we ons beperken tot de primaire weidevogelsoorten kievit, grutto, scholekster en tureluur, dan hebben we in 2024 minder nesten gevonden dan in 2023 en 2022. Een goede verklaring en conclusie voor de vermindering is lastig. Meerdere aspecten, die onderling ook samenhang met elkaar hebben, spelen mee. En dit kan per jaar verschillen. Navraag bij weidevogelgroep Boerenlandvogels Rijn & Gouwe Wiericke leert dat ook in hun gebied een lager aantal nesten werd gemeld.

Een logische verklaring kan het natte voorjaar van 2024 zijn, waarbij opviel dat het vee pas zeer laat in de weilanden kwam. Aanleiding om onze hulp in te schakelen om nesten te zoeken, was er in eerste instantie meestal niet. Later in het seizoen veranderde dit beeld, maar de vroege nesten waren toen al uit. Steeds vaker wordt vastgesteld, dat sommige soorten, vooral scholekster en tureluur, kiezen om vlak langs de wateroever te broeden. Het sub-biotop is daar inderdaad beter: meer kruidenvegetatie en minder vlakke grond dan meer op het midden van de percelen. Verder zullen de weidevogels inmiddels weten, dat ze in deze oevers veiliger kunnen broeden, omdat onze boeren hier niet kunnen komen tijdens de grondbewerkingen. Het is niet uitgesloten dat nesten

in deze oevers iets vaker over het hoofd worden gezien. Dit geldt met name voor de goed verborgen nesten zoals van tureluurs.

Predatie is een groeiend probleem, ook in de gebieden om ons heen. Hier is brede aandacht voor nodig. Het handhaven en beheren van predatoren moet hoger op de agenda komen. Naast de bekende predatoren zoals vos en kraai spelen ook veel andere soorten een grote rol. We zien een duidelijke toename van de grondpredatoren zoals de hermelijn en wezel in ons gebied. Ook de oogjagers zoals kraai, buizerd, valken en meeuwen neemt in aantal toe en pikken allemaal mee van het toch al beperkte aantal jongen.

Vogels die na de winter niet terugkomen, kunnen ook niet tot broeden komen. Dit lijkt de afgelopen jaren vooral bij de kievit een grotere rol te spelen. In het voorjaar zijn er al minder broedvogels. Verschillende factoren, zowel regionaal als lokaal, hebben dus veel invloed op de weidevogelstand.

Om vrijwilligers en boeren betrokken te houden bij het weidevogelbeheer is inzet op alle fronten belangrijk. Dit houdt de motivatie hoog, wat ook belangrijk is voor de verjonging van het vrijwilligersbestand.

Nog wel leuk om te vernoemen. Afgelopen jaar is er een oeverwaluwand geplaatst bij een nieuwbouwwijk, waar de weidevogelgroep het beheer overvoert. En deze is in het eerste jaar al bezet door 14 broedparen. Het jaar daarvoor waren deze broedparen neergestreken in een zandhoop in de omgeving. Een mooi resultaat, gerealiseerd door het nieuwbouwproject Zwethof en gemeente Zoeterwoude.

Namens de weidevogelgroep Zoeterwoude
Stef Verburg

Waterbeheer

	2024	2023
Botanische randen	46 ha	46 ha
Duurzaam slootkantbeheer (baggeren)	308 km	306 km
Duurzaam slootkantbeheer (ecologisch slootschonen)	121 km	112 km
Natuurvriendelijke oever	1.1 km	1.1 km

Akkerbeheer

	2024	2023
Heggen (m)	1959	1697
Vogelakker (ha)	12.7	7.6
Bloemblok (ha)	8.1	5.4
Keverbank (ha)	0.12	0.01

Projecten

Boerenlandpaden

Boerenlandpaden bieden wandelaars, buiten het broedseizoen, de mogelijkheid de polder te ontdekken en te beleven in optima forma. Acht wandelroutes zijn uitgezet in het landelijk gebied rondom Leiderdorp, Zoetermeer, Zoeterwoude, Stompwijk en Hazerswoude. Meer dan 25 kilometer wandelroute loopt over de percelen van deelnemers. Het onderhoud aan o.a. bebording en promotie wordt uitgevoerd door De Groene Klaver.

Na het opheffen van Landschapsfonds Holland Rijnland is de communicatie in zijn geheel bij De Groene Klaver komen te liggen. We hebben in 2024 de routefolders herschreven en aangepast aan onze huisstijl. Deze routefolders zijn op onze website geplaatst en kunnen gedownload worden door wandelaars. We hebben ze ook gedeeld met andere partijen die de Boerenlandpaden promoten.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland en Holland Rijnland.

Landbouwportaal Rijnland

Op 18 januari 2022 lanceerde het Hoogheemraadschap van Rijnland een Landbouwportaal om agrariërs te helpen de waterkwaliteit en bodemstructuur te verbeteren. Het portaal draait om de vier thema's erfafspoeling, duurzaam bodembeheer, gewasbeschermingsmiddelen,

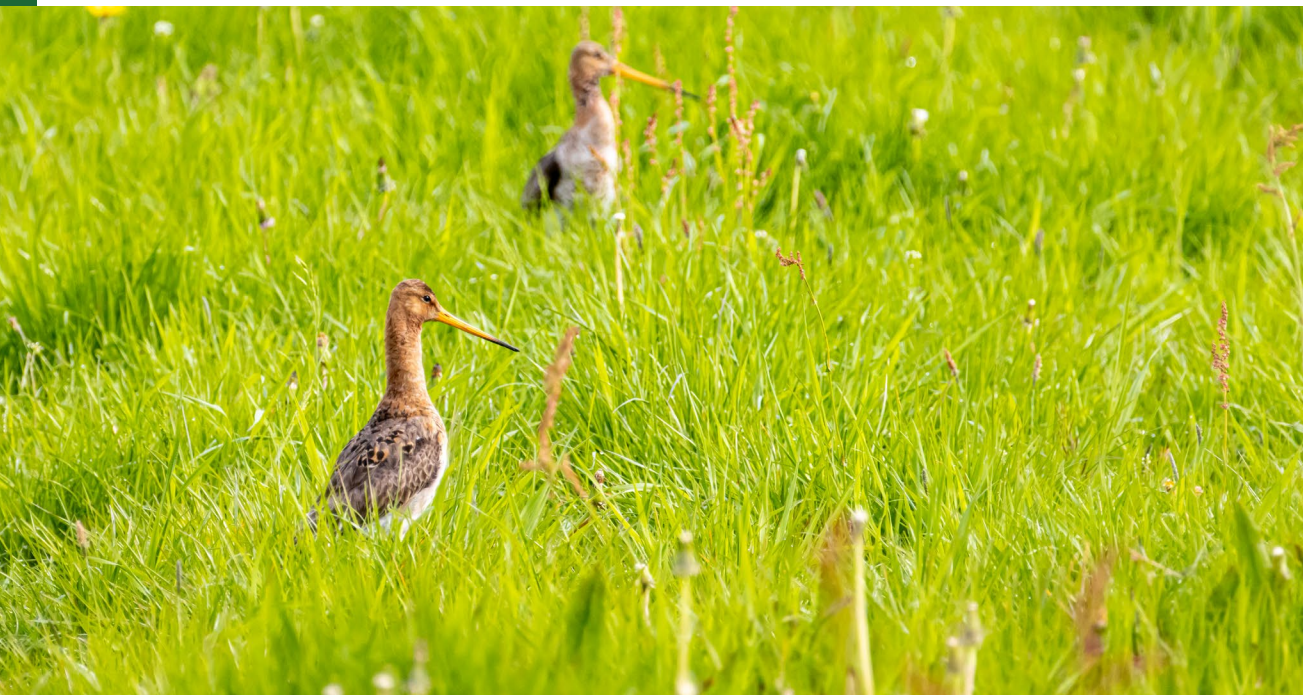
beheer en inrichting van percelen en oevers. Agrariërs kunnen daarnaast een gratis coach regelen via het portaal en subsidie aanvragen.

De uitvoering van de adviesaanvragen wordt door LTO-Noord tezamen met de KAVB en De Groene Klaver ingevuld. Daarbij heeft De Groene Klaver voor het werkgebied van het Hoogheemraadschap de aanvragen die betrekking hebben op duurzaam bodembeheer en het beheer en inrichting van percelen en oevers uitgevoerd. In totaal zijn 47 aanvragen duurzaam bodembeheer en 10 aanvragen perceel- en oeverinrichting & beheer ingediend en van een advies voorzien.

Ook in 2025 kunnen gratis coachbezoeken worden aangevraagd.

Het Landbouwportaal is een initiatief van Hoogheemraadschap van Rijnland, LTO Noord, KAVB en De Groene Klaver.

Bloemrijke linten

Nadat in september 2021 verschraalde bufferstroken zijn doorgezaaid met een bloemen-gras mengsel, zijn ook in september 2022 langs boerenlandpaden 3 kilometer stroken met biologische bloemen-gras mengsels doorgezaaid: de bloemrijke linten. De bloemrijke linten verhogen de belevingswaarde van de wandelaar over de boerenlandpaden en is goed voor de biodiversiteit. Ook in 2025 worden nieuwe stroken doorgezaaid met bloemen-gras mengsels. We bieden deze stroken ook aan op locaties waar geen boerenlandpad langs loopt.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van LVVN en het Hoogheemraadschap van Rijnland.

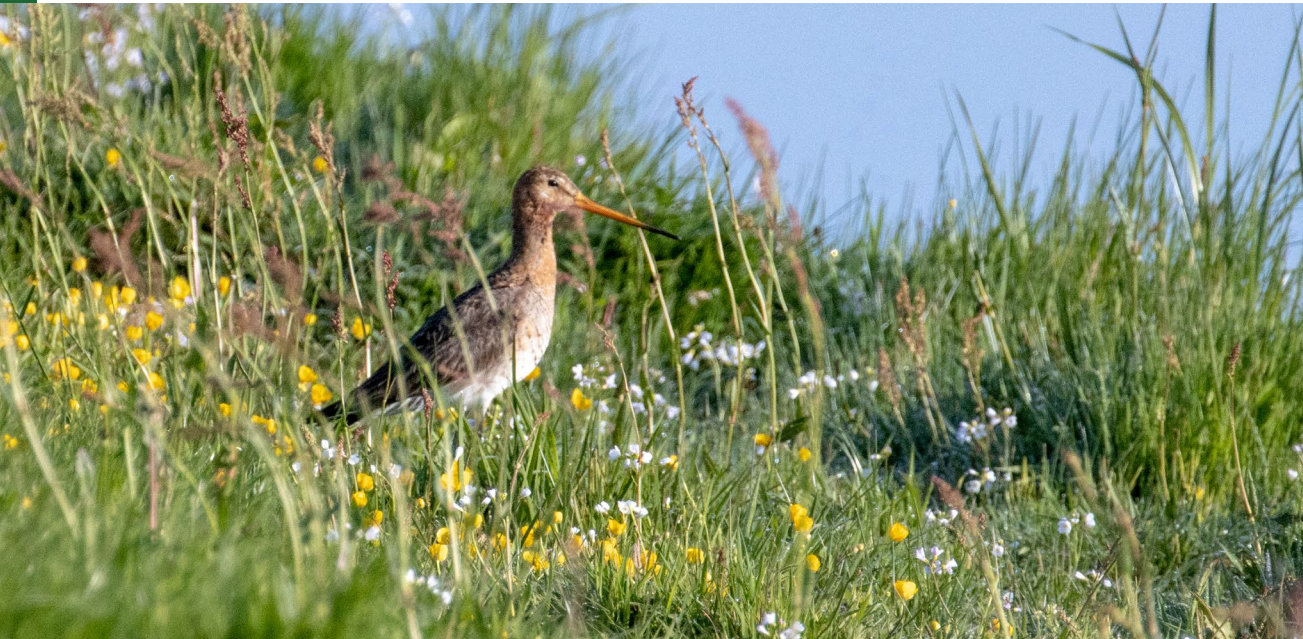
vervolg Projecten

Grutto en Patrijs

Om weidevogels zoals grutto een betere habitat te geven zijn door ondernemers plas-drassen aangelegd. De benodigde zonnepompen zijn door De Groene Klaver ter beschikking gesteld. Ook zijn er meerdere hectares kruidenrijk grasland doorgezaaid. Verder zijn hoger waterpeil en preventieve predatiemaatregelen uitgevoerd. In de Bollenstreek is, ten behoeve van de patrijs, bijna twee kilometer aan heggen en hagen aangeplant.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland in het kader van het Actieplan Boerenlandvogels.

vervolg Projecten

Optimalisatie weidevogelbeheer en predatiemaatregelen

In 2024 hebben we diverse activiteiten uitgevoerd t.b.v. de optimalisatie van het weidevogelbeheer. Een animatiefilm over het maaibeleid van onze deelnemers is ontwikkeld en breed verspreid. We hebben grote plas-dras banners laten maken en geplaatst op verschillende plekken in ons werkgebied bij deelnemers die een plas-dras hebben aangelegd. Op deze manier informeren we het voorbijkomend publiek.

Daarnaast hebben we een aantal predatiemaatregelen genomen, zoals de ontwikkeling en plaatsing van grote banners rondom 'kuikens in het land, poes

in de mand'. Tijdens het broedseizoen verzoeken we eigenaren hun kat en/of poes 's nachts binnen te houden. En we hebben een aantal vangkooien voor de vos aan de WBE ter beschikking gesteld. Tot slot zijn er diverse houtopstanden gesnoeid op kniehoogte en takken versnipperd of op ril verwerkt.

Deze opdrachten zijn financieel mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland.

Agrarisch Natuurlijk

Doel van dit project is om een basis te leggen voor het belonen van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de keten. Boeren die meedoen met Agrarisch Natuurlijk sluiten contracten af met een agrarisch collectief over welke Beheer (pakketten) Biodiversiteit Melkveehouderij (BBM) ze uitvoeren. Hieruit wordt een KPI-score voor 'Natuur en Landschap' en 'Kruidenrijk grasland' berekend. Deze KPI's zijn onderdeel van een set van KPI's, die in de toekomst een toevoeging aan het verdienmodel van de boer kunnen zijn.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van LVVN en wordt uitgevoerd door ZuivelNL en BoerenNatuur.

Financiën

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2024

	Realisatie	Begroting	Realisatie
BATEN	2024	2024	2023
Vergoeding ANLb	1.177.600	1.215.135	1.060.685
Opbrengst projecten	185.741	254.601	220.696
Overige Baten	9.936	0	3.700
Totaal	1.373.276	1.469.736	1.285.080

RESULTAAT	24.214	8.522	14.564
Voorstel resultaatbestemming			
Toevoegen aan continuïteitsreserve	12.500	8.522	12.500
Toevoegen aan eigen vermogen	11.714	0	2.064

	Realisatie	Begroting	Realisatie
LASTEN	2024	2024	2023
Uitbetalingen ANLb	992.610	1.012.611	885.063
Directe projectkosten	158.762	249.103	214.951
KOSTEN WERKORGANISATIE			
Personeelskosten	110.237	152.000	112.486
Bestuurskosten	34.482	17.500	25.624
Overige kosten werkorganisatie	45.855	29.000	28.428
Overige algemene kosten	2.245	1.000	549
TOTAAL KOSTEN WERKORGANISATIE	192.820	199.500	167.087
Vennootschapsbelasting	4.871	0	3.416
Totaal	1.349.062	1.461.214	1.270.516

Toelichting staat van baten en lasten - Het resultaat over 2024 is € 24.214 positief. Hiervan wordt conform bestuursbesluit € 12.500 toegevoegd aan de continuïteitsreserve en het restant aan de algemene reserves.

Coöperatie **De Groene Klaver**

Coöperatie De
Groene Klaver
is aangesloten bij

boerennatuur

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling: Europa
investeert in zijn platteland

**provincie
Zuid-Holland**